

УДК 001-057.4 В. Доманицький : 061.2 (477.83-25) НТШ

СПІВПРАЦЯ ВАСИЛЯ ДОМАНИЦЬКОГО З НАУКОВИМ ТОВАРИСТВОМ ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

Михайло ГЛУШКО

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра етнології*

У пропонованій статті йдеться про знайомство Василя Доманицького з Михайлом Грушевським, Володимиром Гнатюком, Іваном Франком та іншими діяльними членами Наукового товариства імені Шевченка у Львові, співпрацю вченого з першим всеукраїнським академічним осередком, членство уродженця Звенигородського краю у Товаристві та його наукові здобутки.

Ключові слова: Василь Доманицький, Наукове товариство імені Шевченка у Львові, науково-творча співпраця.

Незважаючи на передчасну смерть через важку недугу, Василь Доманицький залишив по собі густо засіяну ниву наукових знань з української історії, літературознавства, фольклористики, бібліографії, етнографії тощо. Щонайважливіше, часто-густо ці ділянки знань учений освоював у рамках діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові – першого всеукраїнського академічного осередку, який сягнув свого розквіту на початку ХХ ст. у період скоординованої праці Михайла Грушевського, Івана Франка та Володимира Гнатюка, тобто славетної “тріїці НТШ”¹.

Перше десятиліття ХХ ст. було єдиним періодом найбільших творчих звершень уродженця Звенигородщини та його тісної співпраці з Товариством. На жаль, сучасних науковців ця важлива для самого В. Доманицького грань життя і діяльності поки що не цікавила, у кращому випадку вони обмежувалися окремими загально вже відомими фактами з біографії вченого. Отож зупинимось на означеному в заголовку питанні більш докладно, використовуючи передусім архівні та маловідомі опубліковані джерела.

Перші контакти В. Доманицького з НТШ сягають ще кінця 90-х років ХІХ ст. Точніше, 17 (4) березня 1898 р. за його підписом на офіційному бланкові часопису “Киевская старина” був відправлений лист такого змісту Володимирові Гнатюку:

¹ Романів О. Наукове товариство імені Т. Шевченка й українське національне відродження / О. Романів // Наукове товариство імені Т. Шевченка і українське національне відродження: Збірник наукових праць і матеріали Першої наукової сесії НТШ. Березень, 1990. Доповіді, повідомлення, матеріали. Львів, 1992. С. 24.

“Високоповажний добродію!

По просьбі д[обродія] Науменка я маю честь надіслати Вам від редакції “Киевская старина” шістьдесят п'ять (65) карбов[анців], які призначаються цілком на альманах, що має вийти в сім році перед ювілеєм д[обродія] Франка.

Лишаюсь з поважанням до Вас

В. Доманицький”¹.

Як відомо, альманах “Привіт д-ру Івану Франку в 25-літній ювілей літературної його діяльності складають українсько-руські письменники” представники української інтелігенції і студентської молоді підготували та опублікували в 1898 р.

Перша повноцінна самостійна публікація В. Доманицького у виданнях НТШ у Львові датується також 1898 р. Зокрема, тоді у “Записках” побачила світ його рецензія на одну з праць про Тараса Шевченка², яку помістили тут, очевидно, з благословення самого М. Грушевського як відповідального редактора цього серійного видання.

Щоправда, незадовго до смерті (30 березня 1910 р.) у листі до М. Грушевського В. Доманицький назвав дещо іншу дату своєї першої публікації у славнозвісних “Записках”: “Перші друковані рядки мої з’явилися у львівських “Записках” 1897 року”³. Однак це твердження не дає відповіді, про який саме матеріал ідеться, позаяк у жодній із шести книг “Записок” за 1897 р. підпису В. Доманицького (ні повного, ні ініціалами) немає⁴. Упорядники листування М. Грушевського вважають, що, ймовірно, В. Доманицький “був автором частини розділу “Огляд часописей за р. 1896”, який публікувався у “Записках НТШ” у кількох томах⁵. З таким припущенням важко погодитися, оскільки конкретні автори цього огляду добре відомі⁶. Сказане стосується і докладного опису опублікованих на сторінках журналу “Киевская старина” матеріалів, який зробили аж три особи – Денис і Олександр Коренці та В. Гнатюк⁷.

Загалом під час навчання у Київському університеті та праці у редакції “Киевской старини” контакти В. Доманицького з членами НТШ у Львові були лише спорадичними, причому спершу тільки з В. Гнатюком, і мали вони суто офіційний характер. Скажімо, у наступному (другому) листі уродженця Звенигородщини до В. Гнатюка, що зберігається

¹ Володимир Гнатюк. Документи і матеріали (1871–1989) / Упоряд. Я. Дашкевич, О. Купчинський, М. Кравець, Д. Пельц, А. Сисецький. Львів, 1998. С. 41.

² Д[оманицький] В. Григорова Е. Н. Т. Г. Шевченко, біографія для юношества / В. Доманицький. Москва, 1896. 34 с. + 4 рис. // Записки Наукового Товариства імені Шевченка (далі – Записки НТШ). Львів, 1898. Т. XXI. Кн. I. С. 27–29.

³ Листи Василя Доманицького // Листування Михайла Грушевського / Ред. Л. Винар; упоряд. Г. Бурлака, Н. Лисенко. Київ; Нью-Йорк; Париж; Львів; Торонто, 2006. С. 390 (Серія: Епістолярні джерела Грушевськознавства. Т. 3).

⁴ Див.: Бібліографія Записок Наукового товариства імені Шевченка: Томи I–CCXL (1892–2000). Львів, 2003. С. 60–72.

⁵ Листування Михайла Грушевського. 2006. С. 600.

⁶ Див.: Бібліографія Записок Наукового товариства імені Шевченка: Томи I–CCXL... С. 62, 64, 68–69, 71.

⁷ Див.: К[оренець] Д., К[оренець] О., Г[натюк] В. Огляд часописей за р. 1896: Часописи видавані на Україні російській: Киевская Старина / Д. Коренець, О. Коренець, В. Гнатюк // Записки НТШ. Львів, 1897. Т. XVII. Кн. III. С. 1–16.

у фондах Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, йдеться про підготовку до з'їзду української студентської молоді 1898 р.¹ У третьому його листі, який датований 19 (6) грудня 1900 р.², В. Доманицький пропонував В. Гнатюку як секретареві першого загальноукраїнського академічного осередку опублікувати на шпальтах одного зі серійних етнографічних видань Товариства (“Етнографічного збірника” чи “Матеріялів до українсько-руської етнології”) наявні у нього особисто та у його знайомих фольклорні матеріали (зразки прислів'їв і приказок, народних оповідань “про різні народності” тощо)³.

З іншими діяльними членами НТШ В. Доманицький почав листуватися значно пізніше, ніж із В. Гнатюком. Першого листа до М. Грушевського він написав, мабуть, на початку 1901 р., але не пізніше квітня. Зміст цього листа стосувався архівного документа про козацько-селянського ватажка Северина Наливайка, який співробітник “Киевской старины” пропонував опублікувати у “Записках”. “Вступні уваги, які я до нього (до документа. – М. Г.) подав, перегляньте, будь ласка, добренько, та батьківською рукою виведіть їх на путь істинну... Документ я переписав, задержуючи особности оригінала...”⁴ – наголосив автор листа-прохання. Справді, документ і вступні уваги В. Доманицького дуже зацікавили М. Грушевського, і вже незабаром, виведені “на путь істинну”, вони були надруковані у найпрестижнішій рубриці “Наукові статті” найповажнішого видання НТШ⁵. Це була перша наукова стаття В. Доманицького і вже четверта за чисельністю публікація⁶ у серійних виданнях НТШ у Львові.

До речі, у 1901 р. В. Доманицький і М. Грушевський ще не знали особисто, позаяк у другому листі до голови Товариства, відповідаючи на одне з його запитань, уродженець Звенигородського краю зазначив: “Мене кличуть Василь Миколаєвич”⁷. Учені познайомилися лише через рік – під час зупинки В. Доманицького у Львові, коли він прямував на о. Корфу лікуватися. У листі до Федора Вовка від 30 жовтня 1902 р. М. Грушевський написав, що В. Доманицький безпосередньо навідувався до нього: “Дуже прикро, що пишете про своє нездоровля. Тут кілька інвалідів приїздило через Львів і у мене були – Лесевич на зиму до Риму, Доманицький на Корфу, Леся Косачівна до Сан-Ремо”⁸.

¹ Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДАЛ), ф. 309, оп. 1, спр. 2268, арк. 57–57 зв.

² Там само. Арк. 41.

³ Володимир Гнатюк. Документи і матеріали... С. 87–88.

⁴ Листи Василя Доманицького. С. 318.

⁵ *Доманицький В.* Причинок до історії повстання Наливайка / В. Доманицький // Записки НТШ. Львів, 1901. Т. XL. Кн. II. С. 1–6.

⁶ До 1901 р., крім згаданої раніше рецензії, В. Доманицький опублікував ще два матеріали, зокрема, на шпальтах “Літературно-наукового вістника”: вірш “Поезія двадцятого віку (Посвята Лесі Т-кій, людині XX-го віку)” (Літературно-Науковий Вістник. Львів, 1900. Т. 9. Кн. III: За марець 1900 року. С. 232) та оповідання “Сільський верховод” (Літературно-Науковий Вістник. Львів, 1900. Т. 10. Кн. VI: За червень 1900 року. С. 302–305).

⁷ Листи Василя Доманицького. С. 319.

⁸ Листування Михайла Грушевського / Ред. Л. Винар; упоряд. Р. Майборода, В. Наулко, Г. Бурлака, І. Гирич. Київ; Нью-Йорк; Париж; Львів; Торонто, 2001. С. 170–171 (Серія: Епістолярні джерела Грушевськознавства. Т. II).

Перебуваючи у Львові в 1902 р., В. Доманицький познайомився також з В. Гнатюком та І. Франком. У листі до М. Грушевського від 5 листопада (23 жовтня) з о. Корфу він просив професора “низько уклонитися” від його імені і “панові докторові” (І. Франку), і “д[обродієві] Гнатюкові”¹. Натомість І. Франко у листі від 29 грудня 1902 р. до В. Гнатюка, котрий тоді теж уже перебував на о. Корфу задля покращання свого здоров’я, дякував йому та “д[обродієві] Доманицькому за причинки до “Хроніки”² у “Літературно-науковому вістнику”.

Стосовно перших автографів уродженця с. Колодистого Звенигородського повіту до І. Франка, то, за наявними у нашому розпорядженні даними, вони сягають лише 1903 р. Зокрема, у листі від 15 (2) червня, адресованому І. Франкові та В. Гнатюкові, йшлося про рукописи пісень брата Олександра Бодяньського – Федора. Точніше, В. Доманицький повідомляв їх про те, що домовився з Миколою Василенком про передання цих рукописів для публікації у Товаристві³. Згодом (8 серпня (26 липня) 1903 р. він запитував І. Франка про те, чи дійшли до нього “попередні материяли”, серед них і “пісні Бодяньського”⁴. Однак збірка ця, яку, за словами В. Доманицького, він “видер у О. Левицького і переслав до Науков[ого] товариства”, за життя вченого так і не була опублікована, що хвилювало його до самої смерті⁵.

Окремо доцільно торкнутися членства В. Доманицького в НТШ у Львові. Така потреба існує хоча б тому, що в деяких сучасних виданнях ученого вважають дійсним членом першого всеукраїнського академічного осередку⁶. Насправді ж цього високого наукового звання він не удостоювався⁷, хоча своєю невсипущою працею заслуговував його сповна. Інакше кажучи, уродженець Черкащини був лише звичайним членом Товариства, чим, до речі, дуже пишався.

Конкретна дата прийому В. Доманицького у члени НТШ у Львові поки що нам невідома. Найімовірніше, ця важлива для нього подія сталася у 1902 р., тобто під час першого відвідування Львова. Принаймні до такої думки спонукають нас рядки з його листа до М. Грушевського від 25 (12) грудня 1903 р. Зокрема, мовлячи про плату за виконану роботу, в цьому листі В. Доманицький просив голову НТШ і про таке: “Але перш за все дуже прошу сплатити мої довги у Товаристві (*взноси за два роки* (курсив автора. – М. Г.) і у Книгарню товариства щось з 5 гульденів)”⁸. Хвилювання Доманицького стосовно заборгованості членських внесків не було безпідставним: інколи за це статутне порушення з рядів Товариства виключали по два-три десятки і більше осіб одночасно. Наприклад, на засіданні Виділу (Президії) 2 березня 1904 р. було “викрес-

¹ Листи Василя Доманицького. С. 320.

² Франко І. Зібрання творів: У 50-ти т. / Іван Франко. Київ, 1986. Т. 50: Листи (1895–1916). С. 220.

³ Володимир Гнатюк. Документи і матеріали... С. 125.

⁴ http://www.lnu.edu.ua/istoryky/franko-letters/1629/1629_0477.JPG.

⁵ Володимир Гнатюк. Документи і матеріали... С. 184.

⁶ Листування Михайла Грушевського. 2006. С. 659.

⁷ Перелік усіх членів (засновників Товариства, почесних, дійсних, звичайних) НТШ у Львові станом на січень 1940 р. див.: Кучер Р. В. Наукове товариство імені Т. Шевченка: Два ювілеї / Р. В. Кучер. Київ, 1992. С. 104–111.

⁸ Листи Василя Доманицького. С. 324.

лено зі списку 45 членів, що не платили вкладок (внески. – М. Г.)[,], не вважаючи на упімнене (нагадування. – М. Г.)”¹ про їхню заборгованість.

Загрозу виключення з рядів НТШ у Львові за несвоєчасну сплату членських внесків пережив і В. Доманицький, зокрема на початку березня 1908 р. У листі до М. Грушевського від 6 березня (22 лютого) він так описав цю подію: “...А тепер про справи особисті. Мені знову вийшло “огорченіє” з рахунками Т[оварист]ва. ...Прислано мені угрожаючого листа, що понеже я за 4 роки не заплатив вкладки членської, то або мушу заплатити зараз, або ж, як не буде відповіді на листа (почтову картку), то мене виключать з членів. Перш за все – гарне було б діло, як би була картка загубилася десь в дорозі і я опинився б за боргом (Товариства. – М. Г.), не відаючи в чім річ. А друге – я ніколи ні разу, одколи членом, не платив сам вкладки, пам’ятаючи слова д[обродія] Гнатюка ще на Корфу (р. 1903), що “міні припишуть” на рахунок з Т[оварист]вом. Так воно й робилося з года в год, що мені приписували по 10 корон, і кінець ділу. Через що ж в р.р. 1905–1908 мені перестали приписувати, я не знаю; про стан же своїх рахунків в подробицях не довідувався ніколи...”²

Те саме вчений писав у листі “До Світлого секретаріату Наукового Товариства імени Шевченка” від 15 (2) березня 1908 р.: “З великим жалем довідався з листа од 28/ІІ.1908 [р.], що на міні залеглість з вкладком аж 40 кор[он]. Одколи я членом, ні разу я не платив сам, а все долічували їх до мого пасиву в рахунках з Товариством. Так само прошу зробити і сей раз – приписати міні усі 40 корон на рахунок праць”³.

Особисте звернення до М. Грушевського як до голови НТШ у Львові та вчасний лист до Президії, безперечно, зняли з порядку денного питання про членство В. Доманицького у Товаристві. До речі, на початку березня 1908 р. аналогічну ситуацію пережили й деякі інші відомі діячі української науки та культури. Скажімо, поштову карту з попередженням про можливе виключення з рядів першого всеукраїнського академічного осередку за несвоєчасну сплату членських внесків секретаріат Наукового товариства імені Шевченка надіслав тоді Сергію Єфремову⁴ – близькому другу й однодумцю В. Доманицького, теж уродженцю Звенигородщини. До слова: крім В. Доманицького та С. Єфремова, у 1907 р. Звенигородщину представляв у НТШ у Львові також дійсний член Філологічної секції Агатангел Кримський (обраний 18 лютого 1903 р.)⁵. Крім того, маємо всі підстави стверджувати: зі Звенигородським краєм пов’язував себе Василь Цимбал. Принаймні 15 січня 1899 р. як член НТШ у Львові повідомив він правління Товариства зі “Звенигородки у Київщині” про те, що свій голос на Загальних зборах передає І. Франку⁶. У 1908 р. В. Цимбал спілкувався зі секретаріатом НТШ також про деякі неясні моменти щодо сплати членських внесків⁷. Щоправда, тоді цей член

¹ Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. [Львів], 1904. Ч. 18. Вип. II: 1904, січень-цвітень. С. 7.

² Листи Василя Доманицького. С. 379.

³ ЦДАЛ, ф. 309, оп. 1, спр. 208, арк. 33.

⁴ Там само. Спр. 209, арк. 29.

⁵ Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. [Львів], 1903. Ч. 14. Вип. II: 1903, січень-цвітень. С. 12.

⁶ ЦДАЛ, ф. 309, оп. 1, спр. 200, арк. 3, 6.

⁷ Там само. Спр. 209, арк. 48–49 зв.

академічного осередку проживав уже в Києві й обіймав посаду “урядника акцизи”¹. Так чи інакше, але серед представників НТШ у Львові, що походили з Наддніпрянської України, Звенигородський край мав тоді чи не найчисельнішу групу.

Знаменним для В. Доманицького було, мабуть, 13 червня 1905 р., коли його обрали членом Етнографічної комісії². Знаменним хоча б тому, що повноправними членами цього наукового підрозділу Товариства у цей день стали також Михайло Грушевський, Степан Томашівський, Зенон Кузеля, Іван Крип’якевич, Михайло Зубрицький, Лука Гарматій та Володимир Левинський³, тобто найбільш дієві його представники. Сказане підтверджує і загальна кількість та персональний склад Етнографічної комісії. Наприклад, у 1906 р. її членами були: Ф. Вовк (голова), І. Франко (заступник голови), В. Гнатюк (секретар), Олександр Барвінський, Микола Біляшівський, Іван Верхратський, Л. Гарматій, Борис Грінченко, М. Грушевський, В. Доманицький, Юрій Жаткович, М. Зубрицький, Олександр Колесса, Філарет Колесса, А. Кримський, І. Крип’якевич, З. Кузеля, В. Левинський, Микола Лисенко, Володимир Охримович, Михайло Павлик, Михайло Пачовський, Осип Роздольський, Кирило Студинський, С. Томашівський, Володимир Шухевич, Володислав Федорович – усього 27 осіб⁴. Для порівняння: у 1907 р. у різних структурних підрозділах НТШ у Львові загалом числилось: членів-засновників – 23 особи, почесних членів – 7, дійсних членів Історично-філософської секції – 20, дійсних членів Філологічної секції – 16, дійсних членів Математично-природописно-лікарської секції – 14 осіб, звичайних членів – 181 особа⁵.

На засіданнях різних структурних підрозділів НТШ неодноразово йшлося про наукові дослідження В. Доманицького. П’ять важливих праць уродженця с. Колодистого розглянула і рекомендувала до друку Історично-філософська секція: 3 квітня 1904 р.⁶, 31 січня 1905 р.⁷, 12 червня 1905 р.⁸, 19 лютого 1908 р.⁹ і 13 липня 1908 р.¹⁰ Зокрема, у першому випадку мова була про його загальновідоме історичне дослідження “Козаччина на переломі XVI–XVII в. (1591–1603)”, яке згодом опублікували у кількох книгах

¹ Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. [Львів], 1908. Ч. 33. Вип. I: Sprawozdane za 1907 рік. С. 26.

² Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. [Львів], 1905. Ч. 23. Вип. III: Другий квартал: май-серпень. С. 11.

³ Там само.

⁴ Хроніка Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. [Львів], 1907. Ч. 29. Вип. I: Sprawozdane za 1906 р. С. 26–27.

⁵ Підраховано за: Хроніка Наукового Товариства імени Шевченка... Ч. 33. С. 15–27.

⁶ Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імени Шевченка... Ч. 18. С. 14.

⁷ Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. [Львів], 1905. Ч. 22. Вип. II: 1905, січень-цвітень. С. 20.

⁸ Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імени Шевченка... Ч. 23. С. 7.

⁹ Хроніка Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. [Львів], 1908. Ч. 34. Вип. II: Sprawozdane za місяці: січень-цвітень. С. 5–6.

¹⁰ Хроніка Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. [Львів], 1908. Ч. 35. Вип. III: Sprawozdane za місяці: май-серпень. С. 12.

“Записок”¹. Зреферував цю монографічну працю В. Доманицького особисто М. Грушевський, котрий так узагальнив її наукове значення: “В праці В. Доманицького дано опис фактів із історії козачини починаючи від руху Косинського й кінчаючи реабілітацією козачини (1603). Автор звернув головну увагу на доповнення фактичного матеріалу і значно доповнює суму фактів, зібраною в попередніх розвідках[,] присвячених сьому часу; рівнож в освітленню козацьких рухів використовує він новіші погляди нашої історіографії”².

Члени Історично-філософської секції погодились із загальними висновками М. Грушевського і дозволили публікувати ще три відомі праці В. Доманицького: 31 січня 1905 р. – про Зоріана Доленгу-Ходаковського³; 19 лютого 1908 р. – про поезію суспільного діяча і письменника кінця XVIII ст. Данила Братковського⁴; 13 липня 1908 р. – про авторство творів Марка Вовчка⁵.

Історичну працю вченого “Про реформу Баторія” представляв на засіданні Історично-філософської секції С. Томашівський, який резюмував: “Автор подає перегляд і результати останніх студій, що займали ся розслідом питання, чи була справді Баторієва реформа козаків, в яких розмірах і чи справді сей король перший займав ся воєнним організованнем української людности. Обговорено тут головно розвідки проф. Грушевського, Стороженка і Яроша й подано деякі критичні замітки”⁶. Відтак цю статтю опублікували у ювілейному збірнику на пошану М. Грушевського з нагоди його десятилітньої наукової праці у Галицькому краї, уточнивши лише її назву – “Чи була реформа Баторія?”⁷

16 січня 1908 р. на засіданні Філологічної секції НТШ у Львові І. Франко представив працю В. Доманицького про невідому поетичну спадщину ієромонаха Климентія з початку XVIII ст.⁸, яку, за його рекомендацією, згодом опублікували в одному з випусків “Записок”⁹.

¹ *Доманицький В.* Козаччина на переломі XVI–XVII в. (1591–1603) / В. Доманицький // Записки НТШ. Львів, 1904. Т. LX. Кн. IV. С. 1–32; Т. LXI. Кн. V. С. 33–64; Т. LXII. Кн. VI. С. 65–113; 1905. Т. LXIII. Кн. I. С. 114–136; Т. LXIV. Кн. II. С. 137–171. Крім того, друкарня НТШ випустила у світ окремий відбиток цієї праці вартістю дві корони за один примірник (Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імені Шевченка у Львові. [Львів], 1905. Ч. 22. Вип. II: 1905, січень-цвітень. С. 34).

² Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імені Шевченка... Ч. 18. С. 15.

³ *Доманицький В.* Піонер української етнографії (Зоріан Доленга-Ходаковський) / В. Доманицький // Записки НТШ. Львів, 1905. Т. LXV. Кн. III. С. 1–43.

⁴ *Доманицький В.* Вірші Данила Братковського / В. Доманицький // Літературно-Науковий Вістник. Львів; Київ, 1909. Т. XLV. Кн. II: За лютий. С. 339–348.

⁵ *Доманицький В.* Авторство Марка Вовчка / В. Доманицький // Записки НТШ. Львів, 1908. Т. LXXXIV. Кн. VI. С. 111–171.

⁶ Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імені Шевченка... Ч. 23. С. 7–8.

⁷ *Доманицький В.* Чи була реформа Баторія? / В. Доманицький // Науковий Збірник присвячений професорови Михайлови Грушевському учениками й прихильниками з нагоди його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894–1904). Львів, 1906. С. 237–248.

⁸ Хроніка Наукового Товариства імені Шевченка... Ч. 34. С. 10.

⁹ *Доманицький В.* Невідомі вірші ієромонаха Климентія (з початку XVIII віку) / В. Доманицький // Записки НТШ. Львів, 1908. Т. LXXXI. Кн. I. С. 51–126.

Загалом, за нашими підрахунками, у “Записках НТШ” В. Доманицький опублікував 4 наукові статті, монографічне дослідження “Козаччина на переломі XVI–XVII в. (1591–1603)”, 5 матеріалів у рубриці “Miscellanea”¹ та 60 рецензій. Понад два десятки його праць побачили світ на шпальтах “Літературно-наукового вістника”². Серед них увагу науковців і досі привертають такі, як “Марія Олександрівна Маркович – авторка “Народніх оповідань” (На основі нових матеріалів)”³, “Одна з “Катерин” (Матеріал для драми з життя “українофілів” 1860-их років)”⁴, “Марко Вовчок про Куліша”⁵, вже згадані “Вірші Данила Братковського” тощо.

В. Доманицький прилучився також до видання книжки “Посмертні писання Митрофана Дикарева з поля фольклору й міфології”, яку підготували й опублікували зусиллями НТШ у Львові в 1903 р. Точніше, він переклав з російського рукопису українською мовою значну частину “міфологічних уривків” із записів унікального дослідника Кубані і Слобідської України, дійсного члена Товариства Митрофана Дикарева⁶. Тоді ж В. Доманицький уклав бібліографію першого-двадцятого томів “Літературно-наукового вістника” (1898–1902)⁷, яку І. Франко назвав причинком “до історії нашої журналістики”⁸.

Водночас життєвий і творчий шлях ученого дає підстави сумніватися у тому, що він особисто записав “Народній календар у Ровенському повіті Волинської губернії”, який завдяки В. Гнатюку побачив світ уже після смерті В. Доманицького⁹. Такий сумнів зумовлює хоча б те, що наявні у цьому дослідженні етнографічні та фольклорні матеріали стосуються понад чотирьох десятків населених пунктів¹⁰. Отож для відвідання кожного

¹ Доманицький В. Українці в альбомі Н. Гербея / В. Доманицький // Записки НТШ. Львів, 1908. Т. LXXXIII. Кн. III. С. 176–184; Його ж. Вірша на київських ченців / В. Доманицький // Там само. Т. LXXXV. Кн. V. С. 135–140; Його ж. Лист Ксенофонта Климковича до Марка Вовчка / В. Доманицький // Там само. 1909. Т. LXXXVII. Кн. I. С. 97–101; Його ж. Лист Т. Шевченка до Є. Ковалевського / В. Доманицький // Там само. Т. LXXXIX. Кн. III. С. 158–159; Його ж. Матеріали до біографії Е. П. Гребінки / В. Доманицький // Там само. Т. XC. Кн. IV. С. 165–168.

² Див.: Ясінський Б. Літературно-науковий вістник : Показчик змісту. Том 1–109 (1898–1932) / Б. Ясінський. Київ; Нью-Йорк, 2000 (Записки НТШ : Філологічна секція. Т. ССХІІІ).

³ Літературно-Науковий Вістник. Львів; Київ, 1908. Т. XLI. Кн. I : За січень. С. 48–75.

⁴ Літературно-Науковий Вістник. Львів; Київ, 1909. Т. XLVII. Кн. VII : За липень. С. 65–70.

⁵ Літературно-Науковий Вістник. Львів; Київ, 1908. Т. XLIV. Кн. X : За жовтень. С. 50–52.

⁶ Франко І. Передмова [до книжки: “Посмертні писання Митрофана Дикарева з поля фольклору й міфології”. Львів, 1903] / Іван Франко // Франко І. Зібрання творів : У 50-ти т. / Іван Франко. Київ, 1981. Т. 34 : Літературно-критичні праці (1902–1905). С. 466.

⁷ Показчик змісту Літературно-Наукового Вістника, томів I–XX (1898–1902) / Зладив В. Доманицький. З передмовою Івана Франка. Львів, 1903. XXXVII + 131 с.

⁸ Франко І. Передмова [до “Показчик змісту “Літературно-наукового вістника”, томів I–XX/1898–1902/]. Зладив В. Доманицький. Львів, 1903] / Іван Франко // Франко І. Зібрання творів : У 50-ти т. / Іван Франко. Т. 34. С. 495.

⁹ Доманицький В. Народній календар у Ровенському повіті, Волинської губернії / В. Доманицький // Матеріали до української етнології. Львів, 1912. Т. XV. С. 62–89.

¹⁰ Див.: Там само. За іншими даними, етнографічні та фольклорні матеріали, що зберігаються у фонді В. Доманицького рукописного відділу Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського НАН України і стосуються народних традицій колишнього Рівненського повіту, зафіксовані аж у 55-ти поселеннях (Пархоменко Т. Календарні звичаї та обряди Рівненщини : Матеріали польових досліджень / Тетяна Пархоменко. Рівне, 2008. С. 5–6).

з них В. Доманицькому знадобилось би щонайменше стільки ж днів (40–50), що, зважаючи на незадовільний стан його здоров'я, є значним за тривалістю періодом. Більше того, нам не відомі факти про те, щоб дослідник особисто відвідував Рівненський повіт задля збору польових етнографічних матеріалів та усної народної творчості місцевих українців¹. Нічого не згадував про свою участь у якій-небудь науковій мандрівці теренами Волинської губернії (до неї, власне, і належав Рівненський повіт) також у переписці з В. Гнатюком, зокрема й у листі від 30 червня 1908 р., у якому автор досить докладно описав стан різних рукописних фольклорних збірок². Словом, конкретна причетність В. Доманицького до “Народного календаря...” потребує спеціального дослідження у майбутньому – із залученням нових документальних свідчень про головні віхи особистого життя та наукові зацікавлення народознавця.

Аналізуючи співпрацю В. Доманицького з НТШ у Львові, маємо пам'ятати ще про один важливий нюанс: зважаючи на великі матеріальні витрати, пов'язані з довготривалим лікуванням важкої недуги, керівництво першого всеукраїнського академічного осередку (передусім М. Грушевський як його голова) намагалося підтримати уродженця с. Колодистого фінансово, навмисно замовляючи у нього різні за характером матеріали для “Записок” та “Літературно-наукового вістника” – статті, рецензії, огляди, бібліографічні покажчики тощо. Матеріальну підтримку молодого перспективного дослідника керівництво Товариства започаткувало ще в 1902 р. – тоді, коли В. Доманицький прямував на о. Корфу. Принаймні саме тоді йому виділили 150 корон авансу³, які він мав відпрацювати згодом, під час лікування за межами України. Відтоді ж члени НТШ регулярно висилали В. Доманицькому різні книжки і періодичні видання. Наприклад, у листі від 27 (14) листопада 1902 р. він повідомив М. Грушевського: “4 пакунки з книжками одержав учора. Дуже дякую. Карту Волині почав переглядати. За пропозицію що до грошей – дуже дякую: нехай-но перш зароблю та виплачу те, що належить з мене до Товариства”⁴.

Водночас В. Доманицький неодноразово уклінно просив М. Грушевського, В. Гнатюка, І. Франка, Івана Кревецького, Всеволода Козловського, Миколу Залізняка та інших діяльних членів НТШ у Львові розшукати і надіслати йому конкретні книжки, журнали, статистичні матеріали тощо – залежно від наукових зацікавлень, що домінували у певний період його творчої діяльності. Часто вченому допомагали безвідмовні працівники

¹ Наприкінці XIX – на початку XX ст. південні терени Рівненського повіту належали до історико-етнографічної Волині, північні терени – до історико-етнографічного Полісся (Див.: Глушко М. Середнє Полісся у системі етнографічного районування України: локалізація, межі (за матеріалами наукових досліджень другої половини XX – початку XXI ст.) / Михайло Глушко // Вісник Львівського університету : Серія історична. Львів, 2008. Вип. 43. С. 15–33; *Його ж.* Етнографічне районування України: стан, проблеми, завдання (за матеріалами наукових досліджень другої половини XX – початку XXI ст.) / Михайло Глушко // Вісник Львівського університету : Серія історична. Львів, 2009. Вип. 44. С. 179–214). До речі, напередодні 1906 р. у Рівненському повіті налічувалось понад 920 поселень (Див.: Список населённых мест Волынской губернии. Житомир, 1906. С. 188–212).

² Володимир Гнатюк. Документи і матеріали... С. 183–184.

³ Листи Михайла Грушевського до Кирила Студинського (1894–1932 рр.). Львів; Нью-Йорк, 1998. С. 1.

⁴ Листи Василя Доманицького. С. 321.

бібліотеки Товариства, які завжди з великою повагою ставилися до уродженця Звенигородщини, що засвідчує хоча б такий факт. У квітні 1908 р. до Закопаного, де він проживав і лікувався, навідався В'ячеслав Липинський, котрий якраз тоді готував статтю про Володимира Антоновича. Але для її остаточного завершення В. Липинському не вистачало декількох видань. По допомогу він звернувся до бібліотекарів НТШ. Гарантом повернення книжок виступив В. Доманицький, дописавши своєю рукою під листом В. Липинського: “За певність вищенаписаного і акуратний зворот книжок д[обродія] Липинського *ручу ся власною головою* (курсив автора. – М. Г.). З поважанням В. Доманицький”¹.

Те, що книжка як джерело знань важила для В. Доманицького значно більше, ніж саме життя, підтверджує інший промовистий факт, пов'язаний також із бібліотекою НТШ у Львові. За три місяці до смерті (8 червня 1910 р.), опираючись зо всіх сил нездоланній недужі в далекому від України Аркашоні (Франція), він просить І. Кривецького вислати йому рекомендовану бандероллю часописи “Учитель” за 1909 р. (№ 22–23) та “Молода Україна” за 1910 р. (№ 1), які зобов'язувався повернути до Львова “найближчою поштою”². Про творчу працю на благо рідного народу В. Доманицький не припиняв думати і за місяць-два до відходу в інший світ, справді почувавшись дуже погано. Зокрема, 2 серпня він повідомив голову Товариства: “Книжку Барвінського одержав, але якраз в той час так мені кепсько зробилося було, що аж лікар був злякався. І досі (три тижні) нічогісінько не можу робити (навіть читати не дають), увесь час при мені *garde-malade* (доглядачка. – М. Г.)”³.

Словом, після передчасної смерті В. Доманицького, оцінюючи його життєвий шлях і творчість, зокрема і як діяльного члена Наукового товариства імені Шевченка у Львові, М. Грушевський мав достатньо підстав стверджувати: “Покійник зістанеться на завсігди характеристичним репрезентантом того молодечого бадьорого руху, що прокинувся на Україні російській з кінцем минулого століття. Не розбираючи ідейних ріжниць чи гурткових рахунків, кидався він в найріжніші сфери, несучи молодечий запал і незвичайну роботячість всюди, де лиш був “український дух”, не розбираючи дуже між точками приложення своєї енергії, не дуже між ними вибираючи. Не зіставив тому таких тріvkих результатів своєї праці, які міг би лишити при своїх видатних здібностях і незвичайній робучості навіть за такий молодий вік, але скрізь покидав замітний слід своєї праці й свого одушевлення для розвою українського життя”⁴.

¹ ЦДІАЛ, ф. 309, оп. 1, спр. 960, арк. 32.

² Там само. Спр. 989, арк. 60.

³ Листи Василя Доманицького. С. 392.

⁴ *Грушевський М.* Василь Доманицький [Некролог] / М. Грушевський // Літературно-Науковий Вістник. Львів; Київ, 1910. Т. LI. Кн. IX : За вересень. С. 541.

**VASYL DOMANYTS'KYY'S COOPERATION WITH THE
SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY IN L'VIV**

Mykhailo HLUSHKO

*Ivan Franko National University of L'viv,
Department of Ethnology*

The article describes Vasyl Domanyts'kyy's relationship with Mykhailo Hruchevskyy, Volodymyr Hnatyuk, Ivan Franko and other active members of the Shevchenko Scientific Society in L'viv, scientific cooperation with the first nationwide academic centre, the membership of the one, who was born in Zvenygorod region in Society and his scientific achievements.

Key words: Vasyl Domanyts'kyy, Shevchenko Scientific Society in L'viv, scientific and creative cooperation.

**СОТРУДНИЧЕСТВО ВАСИЛИЯ ДОМАНИЦКОГО
С НАУЧНЫМ ОБЩЕСТВОМ ИМЕНИ ШЕВЧЕНКО ВО ЛЬВОВЕ**

Михаил ГЛУШКО

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра этнологии*

В предлагаемой статье речь идет о знакомстве Василия Доманицкого с Михаилом Грушевским, Владимиром Гнатюком, Иваном Франко и другими влиятельными членами Научного общества имени Шевченко во Львове, о сотрудничестве ученого с первой всеукраинской академической ячейкой, о членстве уроженца Звенигородского края в Обществе и его научных достижениях.

Ключевые слова: Василий Доманицкий, Научное общество имени Шевченко во Львове, научно-творческое сотрудничество.

Стаття надійшла до редколегії 25.06.2011

Прийнята до друку 20.07.2011